

Nattfjärilar

En studiecirkel i Hallsbergs naturskyddsförening 2011

Text och foto där inget annat anges: Sture Hermansson

Vi studerar nattfjärilarna vid 4 tillfällen. En gång vår/försommar och en gång sensommar vid Ekenäs, Kumla och i Pålsboda.

Det gäller då att locka till sig så många nattfjärilar som möjligt, och då är följande två metoder de mest använda.

Sockrade beten

En del nattfjärilar kan lockas med sockrade beten. Två vanliga metoder är att stryka på en smet på trädstammar eller att doppa ett grovt snöre i lämplig lösning.

Fyra ingredienser är vanliga i lockmedel för nattfjärilar: Sirap, socker, gammal frukt och alkohol.

Ex:

- Sirap med tillsats av socker och lite alkohol eller
- Grovt snöre som dränkts in i en blandning av rödvin och mycket socker. (*Staffordshire Moth Group*)
- Rödvin, socker och fikon som fått stå och gotta till sig (*Nattfjärilskväll hos Naturskyddsföreningen i Mark*)
- Tag en tesked honung, rör ut det med en skvätt öl, (spelar ingen roll vilken sort :); dränk in en bomullstuss med blandningen, sätt den i en trädklyka eller annat lämpligt ställe. (*Forum på Alltomtradgard.se*)
- Från SEF:s "insektsguiden" kommer följande recept: Jag mal fikon i en köttkvarn och tillsätter ljummet vatten och mycket socker tills det blir en "lagom" tjock gegga.

Det är svårt att ange några mått på hur mycket av varje ingrediens som ska användas, men jag startar med 0,5 kg fikon, och så tillsätter jag nästan lika mycket socker (tror jag). I denna smet lägger jag sedan rivna tygremsor som får dra åt sig härligheten ett par dagar. Man kan tillsätta lite jäst för att få igång processen man det brukar fungera bra ändå. Lägg betena i t ex en GB-glasslåda. När man använt betena ett par gånger så brukar de dofta riktigt fint där de hänger utplacerade på grenar i natten. Har

man tur så håller sig betena i flera år. Man brukar få fukta dem och tillsätta lite socker efter ett tag men annars är de bara att förvara i rumstemperatur eller lite svalare.

Ofta använder man vin som bas för betena, men jag har även hört banan och äppelmos nämnas. De fungerar säkert lika bra! Ifall de håller lika länge vet jag inte, men jag tror det. Till sist kommer betena att börja mögla och då är det bara att börja om.

Varför det är så olika hur bra betena lockar från natt till natt och på olika platser har jag inget svar på. Ibland kommer det inte en fjäril, medan det under andra nätter är så tjockt på betena att fjärilarna knappt får plats. Det beror säkert på fukt och hur stor konkurrens de har från blommor o sv. Höst och vår brukar beten fungera bäst och vissa nattflyn går nästan enbart på beten.

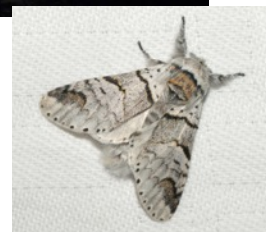
Ett blått ordensband och några andra nattflyn har samlats för att suga av det sockrade betet.

Ljusfällor

Den viktigaste metoden för att fånga nattfjärilar är en ljusfälla. Den enklaste varianten är ett lakan upspänt utomhus, belyst med en lampa som bl.a avger UV-strålning. Vi äger tillsammans i Hallsberg och Kumla naturskyddsföreningar en kvicksilverlampa som är särskilt lämplig för detta ändamål.

Nattfjärilsskådare vid kvicksilverlampan och lakanet i Ekenäs i augusti 2010. Till höger en gråvit gaffelsvans som besökte lakanet.

Intresserade nattfjärilsskådare runt ett bete på en björk i Ekenäs.

Större nattfjärilar, Makros

I Sverige förekommer 2671 arter nattfjärilar varav 949 hör till de familjer som man brukar beteckna med makros.

Med så många arter är det inte lätt att placera alla nattfjärilar man träffar på i rätt art. Man får ofta nöja sig med att placera den på någon högre nivå. Rätt släkte eller familj, eller annan grupp.

Här följer en kort presentation av familjerna, eller grupp av familjer när det gäller spinnare.

Nattflyn

Familjen Noctuidae med 433 arter.

Medelstora, ganska grov kropp och ganska smala vingar. Vingarna är oftast vackert mönstrade i brunt, vitt och grått. Många flyn har en karakteristisk teckning på vingarna med en rund och en njurformad fläck.

De flesta arterna är nattaktiva.

Mätare

Familjen Geometridae med 327 arter.

Typiska mätare har slank kropp utan större mängd hår. Vingarna är breda fjärilsvingar. Teckningen är oftast kamouflageteckning. Mätarna flyger mest i skymningen

Mätarlarverna har gett familjen dess namn genom sitt sätt att röra sig framåt, då de liksom mäter sig fram.

Svärmare

Familjen Sphingidae med 17 arter.

Svärmarna är kraftfulla flygare med kraftig, hårig kropp och ganska långsmala vingar.

Larverna är stora och har en typisk krok i baken.

Spinnare

Arter inom de 8 familjerna Ädelsspinnare (Lasiocampidae) 15 arter, Skäckspinnare (Endromidae) 1 art, Påfågelspinnare (Saturniidae) 2 arter, Mjölkörtsspinnare (Lemonidae) 1 art, Tandspinnare (Notodontidae) 30 arter, Trågspinnare (Nolidae) 14 arter, Björnspinnare (Arctiidae) 39 arter och Tofsspinnare (Lymantriidae) 13 arter. Sammanlagt 115 arter.

Typiska egenskaper för spinnare

- Tjock och lurvig kropp, breda vingar och hos hannen kamformade eller fjäderlika antenner.
- Larven spinner en kokong som puppan vilar i. Detta har gett gruppen dess namn.
- Håriga larver. Håren är ofta irriterande om man tar i dem.

Sikelvingar

Familjen Drepanidae, 16 arter, med två underfamiljer.

Sikelvingar (Drepaninae), 7 arter, liknar mätare, men har vingspetsen formad som en bakåtriktad krok.

Hallonspinnare (Thyatirinae), 9 arter, liknar nattflyn.

Rotfjärilar

Familjen Hepialidae. 7 arter

Har korta antenner och saknar sugsnabel. Aktiva en ganska kort period vid skymningen. Hos flera arter har hane och hona olika utseende. Humlerotfjärilen har ett spektakulärt spel där de silvervita hanarna flyger för att locka till sig honor.

Larverna lever av rötter av olika växter, därav namnet.

Glasvingar

Familjen Sesiidae 17 arter.

Fjärilar som ser ut som getingar. Genomskinliga vingar och bakkroppen randig i gult och svart. Flyger endast i solsken.

Larverna lever i ved av olika lövträd.

Bastardsvärmare

Familjen Zygaenidae med två underfamiljer.

Bastardsvärmarna (Zygaeninae) är kraftigt färgade i rött och svart, är dagaktiva och rör sig ofta öppet och är helt orädda. Detta beror på att de innehåller gift, vanligen vätecyanid, vilket avhåller fåglarna från äta dem.

Metallvingesvärmare (Procridinae) skimrar i en grön/blå metaliclack. Flyger på dagen.

Träffjärilar

Familjen Cossidae. 4 arter

Kraftiga fjärilar som saknar sugsnabel och flyger om natten.

Larverna lever i ved eller (en art) i stänglar av vass.

Snigelspinnare

Familjen Limacodidae. 2 arter

Ser ut som små spinnare eller flyn.

Larverna är nakna, snigelliknande, därav namnet.

Klosterflyn

Familjen Pantheidae. 3 arter.

Liknar nattflyn och räknas ibland som en underfamilj till nattflyn.

Vitgrön lundmätare

Nattflyn

Fam. Noctuideae 433 arter.

Medelstora, ganska grov kropp och ganska smala vingar. Vingarna är oftast vackert mönstrade i brunt, vitt och grått. Många flyn har en karakteristisk teckning på vingarna med en rund och en njurformad fläck.

De flesta arterna är nattaktiva.

Allmänt bandfly

Runda fjäcken

Njurformade fläcken

Mätare

Familjen Geometridae med 327 arter.

Typiska mätare har slank kropp utan större mängd hår. Vingarna är breda fjärilsvingar. Teckningen är oftast kamouflageteckning. Mätarna flyger mest i skymningen

Mätarlarverna har gett familjen dess namn genom sitt sätt att röra sig framåt, då de liksom mäter sig fram.

Vågbräddad lavmätare sitter på dagen väl kamouflerad med utslagna vingar.

Svartribbad vitvingemätare är ett exempel på en dagaktiv mätare. Flera mätare har färgställningar där vitt dominerar, men de gömmer sig ofta på dagen och är ändå svåra att upptäcka.

Ormbunksmätaren demonstrerar en variant av vilställning med vingarna hopslagna till en triangel..

Lägg märke til strecken tvärs över vingarna. Det är ett vanligt tema för mätarna, och när de sitter i naturlig ställning bildar strecken på båda vingarna ett gemensamt streck tvärsöver. På döda, monterade exemplar spärrar man ut vingarna så att vingarnas mönster inte går ihop med varandra.

Svärmare

Familjen Sphingidae med 17 arter.

Svärmarna är kraftfulla flygare med kraftig, hårig kropp och ganska långsmala vingar.

Larverna är stora och har en typisk krok i baken.

Larv av ligustersvärmare

Större snabelsvärmare

Spinnare

Arter inom de 8 familjerna Ädelspinnare (Lasiocampidae) 15 arter, Skäckspinnare (Endromidae) 1 art, Påfågelspinnare (Saturniidae) 2 arter, Mjölkörtsspinnare (Lemonidae) 1 art, Tandspinnare (Notodontidae) 30 arter, Trågspinnare (Nolidae) 14 arter, Björns spinnare (Arctiidae) 39 arter och Tofsspinnare (Lymantriidae) 13 arter.

Sammanlagt 115 arter.

Typiska egenskaper för spinnare

- Tjock och lurvig kropp, breda vingar och hos hannen kamformade eller fjäderlika antenner.
- Larven spinner en kokong som puppan vilar i. Detta har gett gruppen dess namn.
- Håriga larver. Håren är ofta irriterande om man tar i dem.

*Larv av
Aprikostofsspinnare
(familjen
tofsspinnare)*

Prickig tigerspinnare. (familjen björns spinnare)

*Mindre igelkottsspinnare
(familjen björns spinnare)*

*Ekspinnare.
(familjen Ädelspinnare)*

© Entomart.ins

Sikelvingar

Familjen Drepanidae, 16 arter, med två underfamiljer.

Sikelvingar (Drepaninae), 7 arter, liknar mätare, men har vingspetsen formad som en bakåtriktad krok.

Hallonspinnare (Thyatirinae), 9 arter, liknar nattflyn.

Rotfjärilar

Familjen Hepialidae. 7 arter

Har korta antenner och saknar sugsnabel. Aktiva en ganska kort period vid skymningen. Hos flera arter har hane och hona olika utseende. Humlerotfjärilen har ett spektakulärt spel där de silvervita hanarna flyger för att locka till sig honor.

Larverna lever av rötter av olika växter, därav namnet.

Glasvingar

Familjen Sesiidae 17 arter.

Fjärilar som ser ut som getingar. Genomskinliga vingar och bakkroppen randig i gult och svart. Flyger endast i solsken.

Larverna lever i ved av olika lövträd.

Bastardsvärmare

Familjen Zygaenidae med två underfamiljer.

Bastardsvärmarna (Zygaeninae) är kraftigt färgade i rött och svart, är dagaktiva och rör sig ofta öppet och är helt orädda. Detta beror på att de innehåller gift, vanligen vätecyanid, vilket avhåller fåglarna från att äta dem.

Metallvingesvärmare (Procridinae) skimrar i en grön/blå metalliclack. Flyger på dagen.

Ockragul sikelvinge
(fam. Sikelvingar ufam. Sikelvingar)

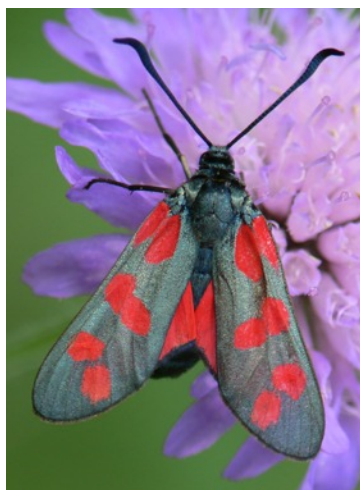
Björkgulhornspinnare
(fam. Sikelvingar ufam. hallonspinnare)

Smygstekellik glasvinge
(familj Glasvingar)

Dvärgrotfjäril
(familj Rotfjärilar)

Längst till vänster:

Allmän metallvingesvärmare (familj *Bastardsvärmare* underfamilj *Metallvingesvärmare*)

Närmast till vänster:

Sexfläckig bastardsvärmare (familj *Bastardsvärmare* underfamilj *Bastardsvärmare*)

Arter ur familjen

Nattflyn (Noctuidae)

Allmänt bandfly

Vitfläckt glansfly

Åker jordfly

Tallfly

Vitribbat fältfly

Illyiskt ängsfly

De flesta flyrlarver är inte håriga

*Lönnaftonfly.
Aftonflyna är en grupp flyn med håriga larver.*

Tegelrött gräsfly

Blåbandat ordensfly

Gulgrått tofsfly

Källfly

Helfläckt vickerfly

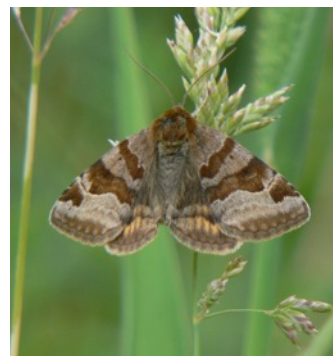
Gammafly

Allmänt gräsfly

Vitbrokigt slätterfly

Gulbrokigt slätterfly

Arter ur familjen

Mätare (Geometridae)

Liten fläckmätare

Parallellinjerad fältmätare

Backfältmätare

Ockragul rovmätare

Blåbärsparkmätare

Vitbandad björkfältmätare

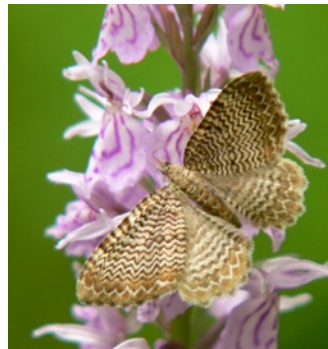
Vitgrön lundmätare

Blåbärslundmätare

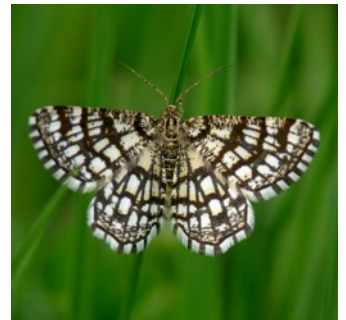
Gulvingad fältmätare

Vågig tofsmätare

Pilbågmätare

Rutig buskmätare (Liten buskmätare)

Snövit streckmätare

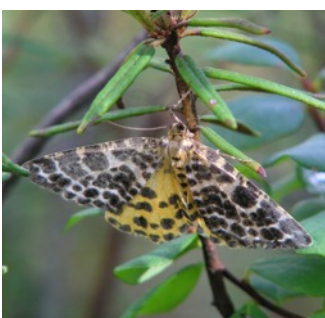
Svartribbad vitvingemätare

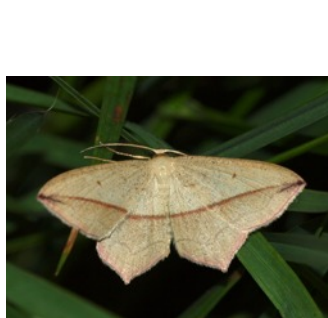
Vågbräddad lavmätare

Frukträdslavmätare

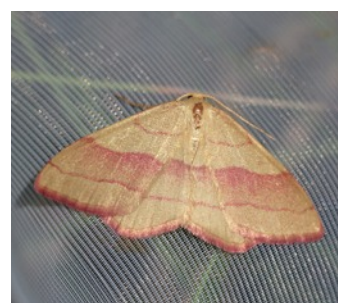
Torvmossemätare

Grå Syremätare

Ormbunksmätare

Lädermätare

Svärmare

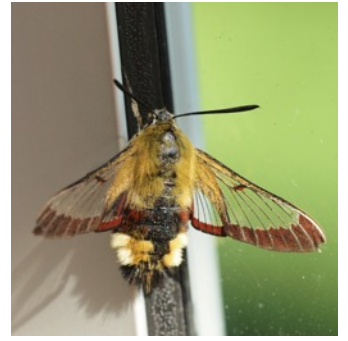
Större snabelsvärmare

Tallsvärmare

Större dagsvärmare

Humlelik dagsvärmare

Ligustersvärmare

Spinnare

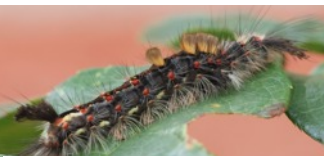
Ekspinnare
©Entomart.ins

Mindre igelkottspinnare

Prickig tigerspinnare

Aprikostofsspinnare

Vit borstspinnare

Rödfransad björnsinnare

Mörkgrå lavspinnare

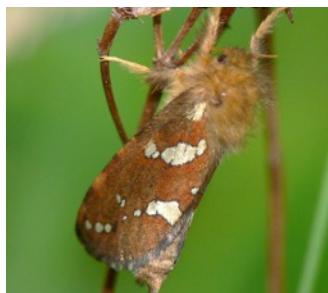

Pärlgrå högstjært

Mindre båtspinnare

Rotfjärilar (Hepialidae)

Dvärgrotfjäril

Humlerotfjäril

Glasvingar (Sesiidae)

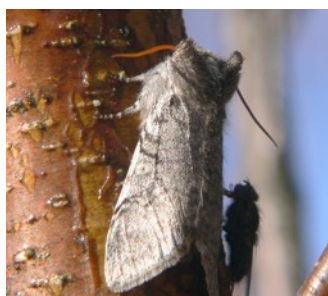

Smygstekellik glasvinge

Sikelvingar (Drepanidae)

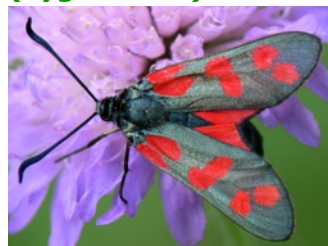

Ockragul sikelvinge

Björkgulhornspinnare

Bastardsvärmare (Zyganeidae)

*Sexfläckad
bastardsvärmare*

*Allmän
metallvingesvärmare*

Några Mikros

Här är några exempel på nattfjärilar ur gruppen mikrolepidoptera. Den består i Sverige av 47 familjer med 1722 arter. En del av dem (de översta två raderna av bilderna) är ganska stora och kan tas för nattfjärilar ur gruppen makrolepidoptera.

De tre översta raderna bilder är ater ur familjen mott, en mycket mångformig familj med 208 arter i Sverige.

Vitt nässelmott

Näckrosmott och Dammmott lever i stjäkarna av vattenväxter, under vattenytan

Allmänt nässelmott

Bleggult ängsmott

Mjölmott

Allmänt gräsmott

Pärlgräsmott

Vitfläckigt ängsmott

Purpurmott

*Häggs�innmal
Familj Spinnmalar*

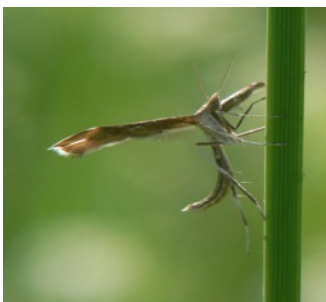
*Träd utnyttjat av
häggs�innmal*

*Allmän palpmal
Familj Stävmalar*

*Vårantennmal
Familj Antennmalar*

*Ej bestämd art
Familj Fjädermott*

*Kaprifoljfädermott
Familj Mångflikmott*

*Mörkkantad bredvecklare
Familj Vecklare*

*Äppelvecklare
Familj Vecklare*